

**UCHWAŁA NR IX/59/2019
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 29 sierpnia 2019 r.**

w sprawie zatwierdzenia Powiatowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2019-2023

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U z 2019 r., poz. 511), art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.¹⁾) uchwala się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się „Powiatowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2019 -2023” planowany do realizacji przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Toruńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego

Paweł Polikowski

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2019 r. poz. 730.

Załącznik do uchwały Nr IX/59/2019
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 29 sierpnia 2019 r.

Program

oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2019 - 2023

Toruń 2019 r.

WSTĘP

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz z oczekiwaniami społecznymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie i należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Mimo, że w relacjach międzyludzkich istniała ona zawsze, o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, które prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Zjawisko przemocy domowej i rodzinnej jest bardzo istotnym zjawiskiem, na które coraz większa liczba instytucji życia społecznego jak i osób dotkniętych tym zjawiskiem zwraca uwagę i które ma dalekosiężne skutki, jeżeli chodzi o jakość funkcjonowania rodzin i ich członków.

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

1. Charakterystyka zjawiska przemocy

Definicja prawna zjawiska przemocy w rodzinie została zawarta w art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz.1390 ze zm.), która stanowi, że jest to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w art. 6 ust 4 pkt, a także innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującą w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oprócz zdefiniowania pojęcia przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając zakres pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz zadania w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Jeszcze przed kilkunastoma laty większość podmiotów zobowiązanych do pracy na rzecz osób uwięzianych w przemoc najczęściej ograniczała się jedynie do niesienia pomocy psychologicznej osobom doznającym przemocy w rodzinie. Jednak praktyka pracy z osobami doznającymi przemocy pociągnęła za sobą zmiany prawne i organizacyjne prowadzące nie tylko do upowszechnienia programów skierowanych na korektę zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie, ale również oddziaływań terapeutycznych wobec nich. Coraz powszechniejsze stają się zarówno podejmowanie pracy z osobą stosującą przemoc, jak starania służb powołanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie takich jak: sądy, służba kuratorska, policja, ośrodki pomocy społecznej do motywowania w/w osób do udziału w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Niestety, jak pokazują statystyki w skali ogólnopolskiej, pomimo powyższych danych, liczba orzeczonych przez sądy karne obowiązków uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych sprawców przemocy pozostaje niestety na stałym niskim poziomie.

Skutkiem tego jest rosnąca potrzeba skutecznego motywowania osób kierowanych do udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Bardzo istotna jest też głębsza ewaluacja programów korekcyjno - edukacyjnych i stałe dostosowywanie oferty pomocowej do potrzeb osób, które dopuszczają się czynów prawnie i obyczajowo uznawanych za przemoc.

Podejmowanie pracy na rzecz osób stosujących przemoc jest niewątpliwie trudnym zadaniem, wymagającym od osób niosących pomoc nie tylko wiedzy i umiejętności, ale także predyspozycji i osobistej gotowości do takiego działania. Jako społeczeństwo jesteśmy gotowi raczej potępiać osoby stosujące przemoc. Naganność ich postępowania bardziej skłania do karania niż rozważania po co to robią oraz konstruowania systemu pomocy w nabywaniu umiejętności radzenia sobie z emocjami i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Omówiony poniżej program skupia się na tym drugim celu. Program korekcyjno –edukacyjny jest formą oddziaływania na osoby stosujące przemoc w celu nauczania ich samokontroli, kształtowania u nich postawy partnerstwa i szacunku wobec bliskich, odpowiedzialności za popełnione czyny przemocowe oraz zmiany w zakresie przeżywania i wyrażania uczuć i związanych z tym potrzeb. Alkohol i inne środki psychoaktywne osłabiają racjonalną kontrolę nad zachowaniem, ale nie mogą być obarczane bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialnością za występowanie przemocy w rodzinie. Odpowiedzialność za stosowanie przemocy leży po stronie osoby, która ją stosuje. Niemniej jednak faktem pozostaje, że osoba pod wpływem substancji psychoaktywnych ma osłabioną racjonalną kontrolę nad zachowaniem i większą gotowość do reagowania agresją. Istotną grupę wśród osób stosujących przemoc wobec bliskich stanowią osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych.

Program korekcyjno –edukacyjny w swojej konstrukcji powinien zawierać tematykę specyficzną dla tej grupy odbiorców. Omawiany program jest również próbą odpowiedzi na ten problem. Niejednokrotnie osoby stosujące przemoc w ogóle nie podejmują próby kontrolowania zachowań agresywnych, a odpowiedzialność za ich występowanie przerzucają na osoby doświadczające przemocy. Niebagatelną rolę w stosowaniu przemocy mogą też odgrywać uwarunkowania biologiczne takie jak: zdeterminowana gwałtowność i intensywność reagowania emocjonalnego, które wymykają się spod kontroli. Powyższe jednak nie usprawiedliwia osób stosujących przemoc i nie znosi z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych. Osoby stosujące przemoc z reguły starają się znajdować uzasadnienie, usprawiedliwienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to zaprzeczenia własnej odpowiedzialności za wyrządzone szkody i obarczania odpowiedzialnością osobę doświadczającą przemocy. Toteż oddziaływania korekcyjne muszą się skupiać również na modyfikacji przekonań uczestnika programu w wyżej wymienionym aspekcie. Zachowanie osób stosujących przemoc dodatkowo bywa wspierane przez uwarunkowania kulturowe. Przez wieki bowiem przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo, ale i prawnie. Być może dlatego tak duże jest przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w relacjach rodzinnych, choć jak pokazują badania opinii społecznej, poziom tego przyzwolenia zmniejsza się. Omawiany program obejmuje również tę tematykę i jest ona poruszana z uczestnikami programu. Praca z całym systemem rodzinnym daje szansę na niesienie skutecznej pomocy. Potrzebne są działania wzmacniające skuteczność ochrony osób doświadczających przemocy przed osobami stosującymi przemoc oraz działania powstrzymujące tych drugich i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie. Temu mają służyć programy korekcyjno -edukacyjne skierowane do osób stosujących przemoc. Należy podkreślić, że pełnią one rolę pomocniczą.

Dla lepszego rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie konieczne jest jej zdefiniowanie. W niektórych przypadkach przejawy są tak jednoznaczne, że nie pozostawiają żadnych wątpliwości, w innych, bardziej złożonych, niezbędne jest określenie możliwie jasnych kryteriów oceny.

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do badania. Agresja ze strony osób najbliższych, jeżeli nie mieści się w wyobrażeniu człowieka o tym, co normalne i słuszne, może być wstydliwie ukrywaną tajemnicą. Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem społecznym, które niszczy ludzi, niezależnie od ich pozycji społecznej, czy ekonomicznej. Stanowi problem, którego nie wolno lekceważyć, gdyż wpływa destrukcyjnie nie tylko na człowieka będącego ofiarą przemocy, ale na całą rodzinę.

Do niedawna wszystkie działania podejmowane przez specjalistów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie były skierowane na udzielenie pomocy jej ofiarom. Priorytetem było zapewnienie wszelakiego wsparcia i pomocy osobie doświadczającej przemocy, w tym w specjalistycznych ośrodkach interwencji kryzysowej i schroniskach dla ofiar przemocy.

Jednakże wszystkie te działania nie przynosiły pożądanego efektu w postaci zaprzestania zachowań agresywnych przez sprawcę domowej przemocy.

Ważnym elementem pomocy rodzinom, w których występuje przemoc jest praca ze wszystkimi członkami tej rodziny, w tym również z osobami, które są sprawcami przemocy.

Zapisy art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1390 ze zm.) wprowadziły obowiązek opracowywania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, jako zadanie z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat.

Podstawą wdrożenia działań dotyczących realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego była też analiza zjawisk przemocy w Powiecie Toruńskim. Skala problemu przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Toruńskiego jest trudna do określenia, podobnie jak w skali całej Polski. Przemoc niejednokrotnie jest zjawiskiem ukrytym, ofiary nie szukają pomocy instytucjonalnej. Dużym utrudnieniem w diagnozowaniu zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie rzeczywistych danych charakteryzujących jej rozmiar. Przemoc w rodzinie analizować należy zawsze jako problem wieloaspektowy dotyczący wszystkich członków rodziny i niosący ogromne następstwa dla nich. Pomoc ofiarom przemocy wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych, które powinny obejmować między innymi wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne.

2. Akty prawne dotyczące przemocy w rodzinie.

Podstawą prawną do opracowania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz.1390 ze zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne oraz Załącznik nr 2 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. z 2011 nr 50, poz. 259), a także:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 1508 ze zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 487 ze zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245),
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – przyjęty Uchwałą Nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko- Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 r.
- Ramowy Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie przyjęty Uchwałą Nr 3/31/15 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia programów: „Ramowy program ochrony ofiar przemocy w rodzinie” i „Ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”,
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2019 - 2023 przyjęty uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego Nr VIII/55.2019 z dnia 19 czerwca 2019 r.

II. PRZESŁANKI MERYTORYCZNE REALIZACJI PROGRAMU

Prowadzenie oddziaływań względem osób stosujących przemoc wobec swoich bliskich wydaje się zagadnieniem niezwykle istotnym, ponieważ pomaganie tylko osobom dotkniętym przemocą okazuje się niewystarczające.

Poza przesłankami prawnymi za realizacją programu wobec osób stosujących przemoc w rodzinie przemawiają również względy psychologiczne, społeczne i kulturowe. Praca z tą szczególną grupą powinna przebiegać w duchu poszanowania praw, respektowania ich doświadczeń i postaw ukształtowanych w procesie wychowania, często również rozumienia krzywd, jakie sami doznali. Równolegle jednak powinna ona opierać się na konsekwentnych i zdecydowanych postawach osób prowadzących te oddziaływania w zakresie ukazywania wszystkich mechanizmów, które powodują unikanie przez nich odpowiedzialności oraz uczenia szacunku wobec osób przez nich krzywdzonych.

Praca ze sprawcą, aby zrozumiał konieczność „leczenia go ze stosowania przemocy”, powinna koncentrować się na określeniu jego motywacji do zmiany, akcentowaniu konieczności pracy nad sobą oraz ukazywaniu mu odpowiedzialności za siebie i innych. Podjęcie i zaangażowanie w edukację ma na celu zdobycie konkretnych umiejętności radzenia sobie ze stresem, agresją, negatywnymi emocjami, a także pozyskanie informacji dotyczących własnej osoby (określenie osobistych potrzeb, własnej sieci wsparcia, sfery duchowej i sprecyzowania celów życiowych), zwiększenie poczucia kontroli nad własnym życiem.

Głównym zadaniem opisywanego programu pracy ze sprawcami przemocy jest zaakcentowanie, że pewne zachowania sprawcy nie są chorobą, a raczej zachowaniami wyuczonymi, które można zmienić (oduczyć się) jeśli się nad nimi pracuje.

Często stosowanie przemocy służy do kontroli swoich partnerów i dominowania nad nimi. Jest to związane z systemem przekonań sprawców, które wynieśli z całego swojego życia, najczęściej z rodziny, grupy rówieśniczej czy ze szkoły. Przekonania te kształtowały się w procesie socjalizacji. Należy więc próbować wszystkich metod, aby uświadomić sprawcom przemocy o nowych możliwościach współżycia, opartego na porozumieniu i relacji partnerskiej.

W programie proponuje się sprawcom przemocy poszczególne etapy działań, które mają doprowadzić do oceny własnej osoby i refleksji nad dotychczasowym postępowaniem i relacjami ze swoimi partnerami życiowymi.

III. DANE DOTYCZĄCE SKALI ZJAWISKA W ZAKRESIE STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W POWIECIE TORUŃSKIM

Tabela. 1 Rodziny dotknięte przemocą w latach 2016 – 2018 r.

Nazwa Gminy	2016	2017	2018
MOPS Chełmża	24	20	2
GOPS Chełmża	4	18	5
Czernikowo	17	15	13
Lubicz	36	36	42
Łubianka	9	11	15
Łysomice	10	8	16
Obrowo	29	38	26
Zławieś Wielka	41	30	25
Wielka Nieszawka	1	5	1
RAZEM :	171	181	145

Źródło: dane z Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z terenu powiatu toruńskiego dot. zespołów interdyscyplinarnych.

Z zebranych danych z Ośrodków Pomocy Społecznej (OPS-ów) i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR-u) wynika, że coraz większa liczba osób dotkniętych przemocą korzysta z pomocy i wsparcia, w tym Z.I. Przemoc występująca w rodzinie często powiązana jest w różnymi trudnościami i dysfunkcjami z jakimi musi zmierzyć się rodzina.

Przedstawione przez poszczególne Zespoły dane wskazują, że najwięcej osób z problemem przemocy korzysta ze wsparcia w gminie Lubicz, gminie Obrowo i gminie Zławieś Wielka.

Tabela 2. Liczba spraw dotyczących przemocy w rodzinie skierowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej do Sądu w latach 2016, 2017, 2018 .

Nazwa Gminy	2016	2017	2018
MOPS Chełmża	0	0	0
GOPS Chełmża	0	0	0
Czernikowo	0	1	4
Lubicz	2	3	6
Łubianka	0	0	0
Łysomice	1	1	1
Obrowo	6	10	9
Zławieś Wielka	6	2	4
Wielka Nieszawka	1	1	2
RAZEM :	16	18	26

Źródło: Dane z OPS-ów i PCPR z terenu powiatu toruńskiego.

Tabela 4. Liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty przez instytucje oświaty w latach 2016 - 2018 r.

Nazwa Gminy	Wszczęta Procedura Niebieskiej Karty 2016	Wszczęta Procedura Niebieskiej Karty 2017	Wszczęta Procedura Niebieskiej Karty 2018
M. Chełmża	0	0	0
Gmina Chełmża	1	0	0
Czernikowo	0	0	0
Lubicz	0	0	2
Łubianka	0	0	1
Łysomice	0	1	0
Obrowo	1	2	0
Zławieś Wielka	4	2	1
Wielka Nieszawka	0	0	0
RAZEM :	6	5	4

Źródło: Dane z instytucji oświaty z terenu powiatu toruńskiego.

Z danych uzyskanych z placówek edukacyjnych wynika, że nieliczne szkoły zgłaszały fakt pojawienia się aktów przemocy wobec uczniów. Tylko w 15 przypadkach w latach 2016-2018 zostały wszczęte procedury N.K. dla porównania w latach 2013-2014 tylko 9.

Z informacji uzyskanej z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej funkcjonującej na terenie powiatu toruńskiego wynika, że nie posiada informacji dotyczących procedury wszczęcia N.K. oraz zgłoszonych aktów dotyczących przemocy.

Placówki oświatowe w tej materii współpracują z ops-ami, uczestnicząc w posiedzeniach Z.I. i z nich czerpią informacje dotyczące aktów przemocy w rodzinach uczniów.

Tabela 5. Liczba spraw wszczętych procedur założenia Niebieskich Kart przez instytucje ochrony zdrowia w latach 2016 - 2018 r.

Nazwa Gminy	Wszczęcie Niebieskich Kart 2016	Wszczęcie Niebieskich Kart 2017	Wszczęcie Niebieskich Kart 2018
M. Chełmża	0	0	1
Gmina Chełmża	0	0	0
Czernikowo	0	0	0
Lubicz	0	0	0
Łubianka	0	0	0
Łysomice	0	0	0
Obrowo	1	0	0

Zławieś Wielka	0	1	1
Wielka Nieszawka	0	0	0
RAZEM :	1	1	2

Źródło: Dane z instytucji ochrony zdrowia działających na terenie powiatu toruńskiego.

Z informacji uzyskanych z placówek ochrony zdrowia funkcjonujących na terenie powiatu toruńskiego wynika, że w latach 2016-2018 doszło do 4 sytuacji w których pracownik w.wym placówki wszczął procedurę Niebieskiej Karty wobec klienta.

Tabela 6. Liczba spraw dotyczących przemocy w rodzinie skierowanych przez Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do Sądu w latach 2016 - 2018 r.

Nazwa Gminy	Sprawy dotyczące przemocy 2016	Sprawy dotyczące przemocy 2017	Sprawy dotyczące przemocy 2018
MOPS Chełmża	0	0	0
GOPS Chełmża	0	0	0
Czernikowo	0	0	0
Lubicz	0	0	0
Łubianka	0	0	0
Łysomice	0	0	0
Obrowo	0	0	0
Zławieś Wielka	0	0	0
Wielka Nieszawka	0	0	0
RAZEM :	0	0	0

Źródło: dane z KRPA z terenu powiatu toruńskiego.

Tabela 7. Liczba wszczętych przez OPS-y procedur Niebieskiej Karty w latach 2016 - 2018 r.

Nazwa Gminy	2016	2017	2018
MOPS Chełmża	24	20	22
GOPS Chełmża	4	5	25
Czernikowo	17	15	14
Lubicz	36	36	42
Łubianka	9	11	15
Łysomice	11	9	20
Obrowo	24	32	18
Zławieś Wielka	30	13	21
Wielka Nieszawka	3	8	5
RAZEM :	158	149	182

Źródło: dane z OPS-ów i PCPR z terenu powiatu toruńskiego.

W porównaniu z 2016 r. w 2018 r. nastąpił wzrost wszczętych procedur Niebieskiej Karty. Obecnie procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. W latach wcześniejszych więcej N.K. wypełniali funkcjonariusze Policji podczas podejmowanych interwencji w rodzinie. Od kilku lat, co wynika też z danych ops-ów wzrasta liczba stosowania procedury N.K. w rodzinach dotkniętych przemocą. Oprócz przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i Policji, może być realizowana przez komisje rozwiązywania problemów alkoholowych (KRPA), pracowników oświaty i ochrony zdrowia w przypadku podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie. KRPA kierują podopiecznych, u których stwierdzono fakt stosowania przemocy do Z.I. W wielu przypadkach to zespoły kierowały zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa do Sądu.

Potrzeba realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy pojawiła się także w związku z analizą zgłoszonych do uczestnictwa osób z gmin Powiatu Toruńskiego.

Tabela 10. Liczba osób kwalifikujących się do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym – dane z 2016-2018 r.

Lp	GMINA	SĄD
1	CHEŁMŻA	0
2	G. CHEŁMŻA	0
3	CZERNIKOWO	0
4	LUBICZ	0
5	ŁUBIANKA	0
6	ŁYSOMICE	0
7	OBROWO	0
8	W. NIESZAWKA	0
9	ZŁAWIEŚ W.	1
RAZEM		1

Źródło: dane z OPS-ów z terenu powiatu toruńskiego.

IV. ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA PROGRAMU

Program składa się z dwóch części: edukacyjnej i korekcyjnej, realizowanych w formie zajęć grupowych (mają charakter psychoedukacyjny z elementami terapii) oraz rozmów indywidualnych.

W części edukacyjnej program koncentruje się na przekazaniu szeroko pojętej wiedzy na temat zjawiska przemocy, zachowań agresywnych, uzależnienia od alkoholu, prawidłowych relacji w rodzinie, postaw rodzicielskich, komunikacji interpersonalnej, asertywnych zachowań, radzenia sobie ze stresem, zastępowania zachowań agresywnych zachowaniami akceptowanymi społecznie.

Część korekcyjna natomiast ukierunkowana jest na zdobycie praktycznych umiejętności powstrzymywania się od stosowania przemocy, radzenia sobie ze złością, trening umiejętności prospołecznych i asertywności, umiejętność rozpoznawania u siebie wyzwalaczy agresji.

Wszystkie realizowane w ramach Programu spotkania prowadzone są z wykorzystaniem metod aktywnych (dyskusja, burza mózgów, praca w parach, odgrywanie scenek itp.), które umożliwiają uczestnikom czynny udział w zajęciach, swobodne wypowiadanie swojego zdania i zaangażowanie w przebieg zajęć. Grupa uczestników Programu ma charakter zamknięty, co oznacza, że w trakcie realizacji programu nikt z zewnątrz nie może do niej dołączyć.

Adresatami Programu są osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy domowej, które otrzymały karę pozbawienia wolności z okresem zawieszenia na okres próby, osoby stosujące przemoc domową w trakcie trwania procedury Niebieskiej Karty, osoby kierowane przez instytucje i organizacje oraz wszystkie, które chciałyby pracować nad swoimi emocjami i konstruktywnymi relacjami z ludźmi.

Program zakłada, że jego uczestnicy:

- zmieniają sposób funkcjonowania rezygnując ze stosowania przemocy (zweryfikują przekonania na temat przemocy, nauczą się rozpoznawać sygnały ostrzegawcze prowadzące do stosowania przemocy, a przede wszystkim nauczą się nowych umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów),
- zmieniają poglądy na wychowanie dzieci,
- wezmą odpowiedzialność za swoje zachowanie,
- będą świadomi skutków powrotu do wcześniejszego postępowania,
- będą potrafili powstrzymać się od stosowania przemocy oraz będą wiedzieli gdzie korzystać z pomocy, gdyby powrócili do dawnych zachowań,
- zrezygnują z przedmiotowego traktowania innych osób oraz będą zdolni do empatii,
- odzyskają poczucie kontroli nad własnym życiem w różnych jego obszarach.

Założenia programowe, na skutek osiągnięcia założonych celów i dla utrzymania pozytywnych rezultatów, przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, przede wszystkim ośrodkami pomocy społecznej, zespołami interdyscyplinarnymi, kuratorami sądowymi, prokuratorami i policją oraz organizacjami pozarządowymi.

Osobę stosującą przemoc w rodzinie, wobec której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków i innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię leczenia uzależnienia.

Oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie nie prowadzi się w miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.

V. CELE PROGRAMU KOREKCYJNO-EDUKACYJNEGO

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne określa, iż wskazane oddziaływania są kierowane w szczególności do:

1. osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych, albo
2. osób, wobec, których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
3. osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
4. osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Głównym celem programu korekcyjno-edukacyjnego jest powstrzymanie sprawców i zaprzestanie przemocy w rodzinie, a także zmiana zachowań i postaw u osób stosujących przemoc.

Cele szczegółowe programu:

- a) powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem tej przemocy,
- b) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,
- c) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
- d) uznanie przez sprawcę przemocy w rodzinie faktu jej stosowania,
- e) zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,
- f) zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,
- g) uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Zawartość merytoryczna programu skoncentrowana jest na osiągnięciu celu podstawowego i zawiera elementy, które dostarczają wiedzy, tworzą okazje do poznania siebie oraz pozwalają na zmianę form myślenia i reagowania.

Najważniejszymi z tych elementów są:

- diagnoza – pozyskanie i opracowanie informacji o funkcjonowaniu każdego z uczestników programu np. sytuacji życiowej, zawodowej, materialno-bytowej,
- edukacja – właściwy dobór metod, form i treści edukacyjnych z wykorzystaniem metod aktywizujących dostosowanych do specyfiki sprawców i form stosowanej przemocy, w tym: dobór treści edukacyjnych uwzględniających cele programu oraz specyfikę uczestników obejmuje:
 - a. społeczno-kulturowe źródła i okoliczności przemocy domowej (w tym mity i stereotypy nt. przemocy, agresji, płci i tradycyjnych ról płci),
 - b. definicje przemocy, jej rodzaje, formy i dynamikę. Rozróżnienie zjawiska przemocy od uczucia złości,
 - c. problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
 - d. planowanie i rozwijanie samokontroli,
 - e. rolę życia uczuciowego w funkcjonowaniu człowieka,
 - f. analizę możliwych sposobów zaspokajania swoich interesów i potrzeb i skutków stosowania tych sposobów,

- g. komunikację interpersonalną i potencjalne zniekształcenia w komunikacji,
- h. promocję pozytywnych standardów i wartości,
- i. zaburzenia życia rodzinnego spowodowane uzależnieniami,
- j. wpływ przemocy domowej na zachowanie i psychikę dzieci,
- k. wychowywanie bez przemocy.

* definicje przemocy, społeczno-kulturowe uwarunkowania przemocy, problemy władzy i kontroli (w tym samokontroli) w relacjach interpersonalnych, istota pozytywnej komunikacji interpersonalnej, promowanie pozytywnych standardów relacji, identyfikacja wartości i zachowań m.inn.: szacunku, odpowiedzialności, bezpieczeństwa, wsparcia emocjonalnego, szczerości, zaufania, okazywania uczuć, rozwiązywanie konfliktów bez przemocy,

- funkcjonowanie rodziny w kontekście występowania przemocy, samokontrola, wzbogacenie spotkań z pogadankami, dyskusjami, itp. w zależności od uczestników programu,

- a. praca nad rozpoznawaniem i zmianą przekonań, postaw osobistych poprzez analizę sytuacji przedstawionych w programie oraz swoich własnych sytuacji życiowych,
- b. trenowanie nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania w grupie - organizowanie zajęć warsztatowych z wykorzystaniem różnych technik pracy indywidualnej i grupowej, np. treningi z zakresu socjoterapii, odgrywanie scenek, oglądanie filmów edukacyjnych o tematyce przemocy w rodzinie itp.; praca grupowa obejmuje również wszelkie działania ukierunkowane na zmiany behawioralno-poznawcze, kontrolę własnych emocji i negatywnych zachowań,
- c. ewaluacja - ma na celu zweryfikowanie przeprowadzonego programu pod względem przydatności i efektywności oraz wprowadzania ewentualnych zmian programowych.

Szkolenie może być prowadzone metodą warsztatową i treningową. Podczas trwania zajęć mogą być zastosowane procedury behawioralno-poznawcze w celu korygowania zachowań i postaw związanych z przemocą, uczenie samokontroli i konstruktywnej komunikacji interpersonalnej.

Program korekcyjno-edukacyjny pełni jedynie pomocniczą rolę względem interwencji karno-administracyjnych, które to powinny spełniać podstawową rolę w całości oddziaływań na osoby dopuszczające się przemocy względem najbliższych.

VI. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami programu korekcyjno-edukacyjnego są osoby stosujące przemoc (fizyczną, psychiczną, seksualną czy ekonomiczną) w relacjach rodzinnych. W przypadku osób uzależnionych od alkoholu konieczne będzie spełnienie wymogu odbywania lub ukończenia leczenia odwykowego z efektem pozytywnym.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie przeznaczone są w szczególności dla:

- a. osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec, których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, kierowanych na mocy postanowienia Sądu, skazanych za przestępstwo z art. 207 § 1 KK (lub inne przeciwko rodzinie, ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy), korzystających z warunkowego zawieszenia wykonywania kary pozbawienia wolności; zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- b. osób, które w wyniku innych okoliczności zgłaszają się do uczestnictwa w programie, które mogą zostać skierowane przez Policję, objęte procedurą N.K., przez Z.I. lub grupę roboczą;
- c. osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków czy środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których udział w programi oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych może stanowić uzupełnienie terapii podstawowej.

Osoby przed przystąpieniem do programu będą podpisywały **kontrakt** określający reguły uczestnictwa w programie zawierający między innymi:

- deklaracje zaprzestania stosowania przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej i ekonomicznej, zażywania alkoholu i środków zmieniających świadomość,
- deklaracje nie uchylania się od łżenia na utrzymanie członków rodziny,
- zobowiązania dotyczące nie podejmowania m.inn. działań samookaleczenia, podejmowania prób samobójczych,
- formalne wymogi dotyczące systematycznego udziału w zajęciach.

Wybierając do programu określoną grupę osób, które stosowały przemoc w rodzinie, wzięto także pod uwagę:

- 1) Charakterystykę społeczno-demograficzną osób,
- 2) Najczęściej stosowane formy stosowania przemocy w rodzinie, w tym:
 - a. z podziałem na przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną,
 - b. kategorie osób, wobec których stosowana jest przemoc w rodzinie,
 - c. przyczyny i powody stosowania przemocy w rodzinie,
- 3) Sytuację prawną sprawców przemocy w rodzinie:
 - a. karalność osób stosujących przemoc,
 - b. rodzaj stosowanych kar i ewentualne uprzednie osadzenia w zakładzie karnym,
 - c. stosowanie środków zapobiegawczych, karnych lub probacyjnych oraz dozór kuratora sądowego,
- 4) Korzystanie przez osoby stosujące przemoc w rodzinie z oddziaływań specjalistycznych, w tym:
 - a. z programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
 - b. opinii na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie: w tym charakterystyki ofiar przemocy w rodzinie,
 - c. perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie, a także na temat skuteczności sposobów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Planowane zajęcia w programie będą zróżnicowane ze względu na wiek badanych. Przewiduje się, iż najliczniejszą grupę osób mogą stanowić beneficjenci w wieku od 31 do 40 lat.

Nie bez znaczenia będzie także wykształcenie sprawców przemocy, teren zamieszkania, ich aktywizacja zawodowa (lub jej brak), sytuacja materialno-bytowa, stan cywilny (żonaci, rozwiedzeni, żyjący w związkach nieformalnych, w separacji, wdowcy, osoby samotne), osoby stosujące przemoc w rodzinie żyjące w gospodarstwach domowych, w których nie mieszkają dzieci, lub dzieci mieszkające w gospodarstwie domowym z aktualnego związku, dzieci partnerki/partnera z poprzednich związków.

Ważna będzie również **diagnoza** stosowania przemocy (np. uzależnienia od środków psychoaktywnych, zachowania agresywne, spowodowane doświadczeniami z dzieciństwa ze strony swoich opiekunów).

Wybierając adresatów programu, wzięto pod uwagę także następujące kwestie:

- uczestnictwo w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na podstawie orzeczenia sądu,
- czy uczestnictwo w tego typu programie zostało im zaproponowane przez przedstawicieli odpowiednich instytucji (np. PCPR, Ośrodki Interwencji Kryzysowej, OPS-y, Sądy, Szkoły), lub rodzinę,
- czy beneficjenci uczestniczyli w sesjach psychoterapii grupowej, w terapii indywidualnej, w warsztatach radzenia sobie ze złością,
- czy uczestniczyli w treningach zastępowania agresji i asertywności, terapii psychiatrycznej i psychoterapii rodzinnej.
- karalność tych osób – czy kiedykolwiek zostali uznani przez sąd za winnych popełnienia czynu z artykułu 207 KK, który dotyczy stosowania przemocy w rodzinie, czy też byli uznani za winnych popełnienia czynu z innego artykułu niż artykuł 207 KK.
- czy toczy się wobec nich postępowanie przygotowawcze, w związku z podejrzeniem popełnienia czynu dotyczącego przemocy w rodzinie oraz czy wobec niektórych zostały zastosowane środki zapobiegawcze (np. tymczasowe aresztowanie, dozór Policji),

- czy nałożone zostały środki probacyjne (nakaz powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub innych środków psychoaktywnych – poprzez obowiązek poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu, rehabilitacyjnemu lub oddziaływaniom psychoterapeutycznym),
- czy wobec osób uznanych kiedykolwiek za winnych czynu z artykułu 207 KK zastosowane były również środki karne, w tym między innymi nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną, nakaz powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach lub zakaz zbliżania się do określonych osób, - czy był ustanowiony dozór kuratora rodzinnego nad małoletnim członkiem systemu rodzinnego,
- czy została wszczęta kiedykolwiek procedura „Niebieskiej Karty”).

Przemoc w rodzinie nie jest zjawiskiem jednorodnym, natomiast z wypowiedzi przyszłych uczestników programu wynika że najczęściej stosują oni więcej niż jedną formę przemocy.

W większości przypadków przemoc w rodzinie skierowana jest wobec współmałżonka/ współmałżonki lub partnera/ partnerki. Kolejną liczną grupą ofiar przemocy w rodzinie są dzieci, przy czym wobec nich znacząco częściej stosowana jest przemoc fizyczna lub psychiczna. Trzecia znacząca grupa ofiar przemocy w rodzinie wskazywana przez sprawców to rodzice, wobec nich znacząco częściej stosowana jest przemoc psychiczna.

Jako główny czynnik zachowań agresywnych najczęściej podawany jest alkohol, inne powody odnoszą się do: złego zachowania współmałżonka/partnera, nieposłuszeństwa dziecka lub ogólnego złego samopoczucia psychicznego sprawcy, zdrada współmałżonka/partnera lub podejrzenie o zdradę, niepodporządkowanie się kogoś z rodziny/domowników, natomiast inne powody – związane z własną sytuacją społeczno - ekonomiczną wskazywane są rzadziej.

Zgodnie z przepisami prawa w powyższym zakresie wskazane jest aby proponowane spotkania dla sprawców przemocy były organizowane w formie zajęć np. grupowych, indywidualnych, natomiast czas programu powinien obejmować przykładowo łącznie nie mniej niż 60 godzin, a przerwa między następnymi zajęciami nie powinna przekroczyć 1 tygodnia.

Jeżeli chodzi o liczbę uczestników na danych zajęciach - optymalne zajęcia powinny prowadzone być w małych grupach, np. od 10 do 15 osób. Jednakże szczegóły w powyższym zakresie są określane każdego roku w „Zasadach otrzymywania dotacji z budżetu państwa na prowadzenie programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego”, co oznacza że realizacja w danym roku programu będzie ściśle uzależniona od szczegółowych zapisów procedur dotacji, w tym przykładowo dotyczących np. czasu programu czy liczby osób.

VII. WARUNKI UCZESTNICTWA W PROGRAMIE I REALIZACJI

1. Warunkiem przystąpienia osób do programu korekcyjno-edukacyjnego jest uznanie faktu przez samych zainteresowanych stosowania przez siebie przemocy domowej w rodzinie, a także czy były poddane jakimkolwiek formom oddziaływań (w tym m.inn.: rozmowy indywidualne, sesje grupowe, podpisanie kontraktu), jednakże z jakichkolwiek przyczyn przerwały uczestnictwo w programie.

2. W programie nie mogą uczestniczyć osoby:

- u których rozpoznano uzależnienie od alkoholu lub narkotyków lub innych środków zmieniających świadomość (środki odurzające, substancje psychotropowe albo środki zastępcze) - w pierwszej kolejności osoby te kieruje się na terapię uzależnienia,
- osoby chore psychicznie,
- osoby, które nie są sprawcami przemocy w rodzinie.

Jeżeli pojawi się podejrzenie choroby psychicznej czy uzależnienia, a uczestnik programu nie był wcześniej w tym obszarze diagnozowany – konieczna jest konsultacja psychologiczno/psychiatryczna/ terapeutyczna.

3. Dla każdego uczestnika programu zostanie sporządzone pisemne rozpoznanie diagnostyczne, które może obejmować następujące zagadnienia:

- a) okoliczności skierowania do programu,
 - b) określenie czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
 - c) najgroźniejsze oraz typowe formy i okoliczności przemocowych zachowań,
 - d) aktualna sytuacja rodzinna i zawodowa,
 - e) cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej.
4. Zostaną opracowane reguły uczestnictwa w programie, które zostaną podpisane przez uczestników w formie kontraktu indywidualnego (z datą zawarcia). Jest to dokument sporządzany po przeprowadzeniu diagnozy wstępnej, w którym uczestnik akceptuje i podpisuje zasady udziału w programie.
5. Od wszystkich uczestników programu zostanie uzyskana zgoda na:
- a) przetwarzanie danych osobowych – pod kątem wymiany informacji pomiędzy instytucjami zajmującymi się pomaganiem rodzinie uczestnika programu,
 - b) kontakt osób prowadzących program z rodziną (ofiarami przemocy) uczestnika,
 - c) monitoring funkcjonowania uczestnika w relacjach rodzinnych po zakończeniu uczestnictwa w programie – do 3 lat po zakończeniu zajęć,
 - d) w innym zakresie – w przypadkach tego wymagających.
6. Udział w zajęciach będzie potwierdzany listami obecności, które będą zawierać m.inn.:
- a) datę spotkania,
 - b) czas trwania spotkania,
 - c) temat spotkania,
 - d) liczbę godzin,
 - e) czytelne podpisy uczestników projektu oraz prowadzących/prowadzącego oddziaływania,
 - f) w innym zakresie – w przypadkach tego wymagających.
7. W zakresie przebiegu programu i efektów oddziaływań – program zakończy się badaniem ewaluacyjnym uczestników. Ewaluacja będzie prowadzona przez PCPR w Toruniu (w przypadku samodzielnej realizacji programu jak i zleceniu innemu podmiotowi np. organizacji pozarządowej). Współpraca będzie odbywała się poprzez m.inn. kontakt z ops-ami właściwymi dla miejsca zamieszkania lub pobytu sprawcy – uczestnika programu.
8. Uczestnicy programu będą monitorowani pod względem zachowań związanych z przemocą – w trakcie trwania programu oraz przez okres do 3 lat po jego ukończeniu.

VIII. REALIZACJA PROGRAMU

1. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

Program będzie realizowany w formie zajęć grupowych i zajęć indywidualnych. Spotkania powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w tygodniu. Program składa się z 2 części. Pierwsza z nich dotyczy rozpoznawania przemocy i możliwości jej zapobiegania w różnych kontekstach. W drugiej uczestnicy poznają aspekty i konsekwencje prawne stosowania przemocy w rodzinie.

W ramach programu dla osób zainteresowanych mogą odbywać się także spotkania z rodziną osoby stosującej przemoc.

Realizacja programu powinna odbywać się w systemie zamkniętym o stałej liczbie uczestników.

Przewiduje się, że program prowadzony będzie przez dwóch wykładowców - kobietę i mężczyznę. Relacja pomiędzy osobami prowadzącymi zajęcia stanie się w ten sposób modelem komunikacji partnerskiej dla uczestników zajęć. Obecność kobiety i mężczyzny staje się dodatkowo czynnikiem konfrontującym, ważnym w procesie zmiany zachowania. Podczas spotkań indywidualnych wprowadzających, uczestnik zapozna się z celami i przebiegiem programu. Prowadzący zapoznawać się będą także z sytuacją rodzinną i prawną osoby zgłaszającej się, diagnozując sytuację życiową oraz specyfikę stosowanej przemocy.

Zajęcia grupowe będą podzielone na bloki tematyczne. Informacje pozyskane od uczestników będą objęte zasadą poufności.

2. ETAPY REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja programu jest planowana poszczególnymi etapami.

Realizatorzy programu przygotowują konspekty prowadzonych przez siebie zajęć z uwzględnieniem bloków tematycznych, treści i umiejętności oraz czasu i sposobu realizacji przyjętych założeń programowych. Plany zajęć winny być skorelowane ze sobą, w celu osiągnięcia jak najlepszej skuteczności zaplanowanych oddziaływań edukacyjnych.

Plan przedstawionych działań programowych może ulec zmianie w porozumieniu z osobami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie określonego typu zajęć. W przypadku zajęć grupowych, możliwe jest naprzemienne realizowanie zajęć edukacyjnych i korekcyjnych w zależności od liczebności oraz cech indywidualnych uczestników programu.

Na poszczególne etapy realizacji programu składają się:

* Upowszechnienie informacji o programie:

Realizator co najmniej na miesiąc przed planowanym rozpoczęciem cyklu zajęć w ramach programu korekcyjno-edukacyjnego upowszechni informację o rozpoczęciu kolejnej jego edycji poprzez wysłanie stosownych informacji do odpowiednich instytucji.

* Rekrutacja beneficjentów programu:

Rekrutacja uczestników do których kierowany jest program będzie odbywała się między innymi poprzez kontakt z Sądem Rejonowym, Prokuraturą Rejonową i Kuratorską Służbą Sądową. Wskazany jest także kontakt z innymi jednostkami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy i wsparcia rodziny w Powiecie Toruńskim.

Liczba spotkań	Opis	Liczba godzin	Osoby prowadzące
I ETAP – spotkania indywidualne z uczestnikami			
2	Etap ten obejmuje 2 spotkania indywidualne, trwające po 2 godziny każde. Celem spotkań jest sformułowanie diagnozy indywidualnej, ustalenie doświadczeń uczestników z użyciem przemocy i weryfikacja uczestnictwa w programie. Każdy uczestnik podpisuje kontrakt i akceptację reguł i zasad programu. Podczas sesji indywidualnych ważne jest zgromadzenie informacji dot. sytuacji rodzinnej, ekonomicznej i społecznej uczestnika programu. Osoba zgłoszona do udziału powinna złożyć pisemną zgodę na udział w zajęciach. Zostaje poinformowany, że aby uzyskać zaświadczenie o ukończeniu programu musi w nim systematycznie uczestniczyć oraz zaprzestać stosowania przemocy wobec bliskich.	2 sesje indywidualne po 2 h	Osoby posiadające uprawnienia do prowadzenia spotkań indywidualnych
II ETAP – zajęcia korekcyjne			
28	Koncentruje się na rozpoznawaniu przemocy i możliwości jej zapobiegania w kontekście psychologicznym, społecznym, kulturowym. Celem zajęć będą działania skierowane na zmianę postawy sprawców przemocy. Zgodnie z założeniami programu mają oni rozwijać nowe umiejętności rozładowywania negatywnego napięcia korzystając z poznanych metod, technik pomocnych w przerwaniu przemocy (omówienie metod relaksacji, techniki „przerwy”).	27 spotkań po 2 h i 1 spotkanie 1 h	Osoby posiadające uprawnienia do prowadzenia spotkań indywidualnych
III ETAP- zajęcia edukacyjne			
8	Zapoznanie z aspektami i konsekwencjami prawnymi stosowania przemocy w rodzinie. Celem spotkań na tym etapie jest wyposażenie uczestników programu w niezbędną wiedzę dotyczącą problemu przemocy w rodzinie.	5 spotkań po 2 h i 3 spotkania po 1 h	Osoby posiadające uprawnienia do prowadzenia spotkań indywidualnych

Przykładowe etapy programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie 2019 – 2024.

Baza merytoryczna programu może opierać się na następujących programach:

- 1) Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach (TSR),
- 2) Wzmocnienie motywacji do zmiany (dr William, R. Miller),
- 3) Program z Duluth (elementy),
- 4) Porozumienie bez przemocy (Marshall Rosenberg).

IX. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorem programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy jest Powiat Toruński, w imieniu którego działa PCPR w Toruniu, który będzie odpowiedzialny za:

- nadzór nad prawidłową realizacją programu, zgodnie z założonymi celami i działaniami skierowanymi na osiągnięcie założonych efektów,
- obsługę finansową programu.

Bezpośrednimi realizatorami programu będą także osoby uprawnione do prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, których kwalifikacje są zgodne z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50 poz. 259), tj.:

- Ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
- odbyły szkolenia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, potwierdzone stosownymi dokumentami;
- mają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Osoby odpowiedzialne za realizację spotkań indywidualnych będą zobowiązane między innymi do:

- przeprowadzenia indywidualnej diagnozy osób biorących udział w programie,
- podpisania z każdym uczestnikiem programu oświadczenia o akceptacji reguł uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- prowadzenia listy obecności,
- sporządzenia sprawozdania z każdego indywidualnego spotkania, odbytego zarówno na początku jak i na końcu programu.

Osoby odpowiedzialne za realizację zajęć grupowych (edukacyjnych i korekcyjnych) będą zobowiązane między innymi do:

- prowadzenia listy obecności,
- sporządzenia sprawozdania dotyczącego oceny końcowej postępów osób uczestniczących w zajęciach edukacyjnych i korekcyjnych.

X. PARTNERZY PROGRAMU

Celem efektywniejszej realizacji zadania Centrum będzie podejmowało współpracę z następującymi podmiotami:

- miejski i gminne ośrodki pomocy społecznej,

- miejska i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- miejska i gminne zespoły interdyscyplinarne,
- Komendy Policji
- Sąd Rejonowy,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej,
- inne jednostki

XI. TERMIN I MIEJSCE REALIZACJI PROGRAMU

Realizację programu korekcyjno-edukacyjnego przewidziano w terminie od 2019 r. do 2023 r. Zajęcia grupowe i indywidualne będą odbywały się w pomieszczeniach zasobów lokalowych usytuowanych na terenie Powiatu Toruńskiego.

XII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań wynikających z realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie będą środki budżetu państwa z dotacji celowej, co wynika z art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j.Dz.U.2015, poz.1390 ze zm.).

W związku z powyższym, planowanie wydatków w ramach programu następuje na poziomie powiatu corocznie, zaś rozliczenie następuje po zakończeniu roku budżetowego.

Realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazanych samorządowi powiatowemu z budżetu państwa na ten cel. Otrzymana dotacja może być wykorzystana w szczególności na:

- wynagrodzenia specjalistów prowadzących program,
- wynajem sali szkoleniowej,
- opłacenie mediów,
- zakup materiałów niezbędnych do realizacji programu, w tym biurowych (np. tonery do drukarki, papier),
- zakup artykułów spożywczych dla uczestników.

Jednakże zakres wydatkowania środków finansowych z dotacji na realizację programu może być inny, w zależności od ustalonych w danym roku zasad otrzymania dotacji z budżetu państwa na prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

XIII. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Wobec osób uczestniczących w programie przewiduje się zastosowanie metody badawczej w formie ankietowej - badań ilościowych, polegająca na samodzielnym wypełnieniu papierowego kwestionariusza. Zapewni to uczestnikom zachowanie intymności i większe poczucie bezpieczeństwa przy udzielaniu odpowiedzi na pytania ankiety.

Ankiety zostaną wręczone przez zaproszonych do współpracy specjalistów prowadzących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W celu zachowania anonimowości i zwiększenia poczucia poufności zebranych danych, beneficjenci będą zwracać wypełnione ankiety w zamkniętych kopertach.

Zastosowanie tej metody będzie gwarantowało rzetelność odpowiedzi poprzez zapewnienie anonimowości, zmniejszenie odmów udziału w badaniu, zwiększenie komfortu udziału w badaniu i ułatwienie udzielania szczerych odpowiedzi, dostosowanie czasu wypełnienia ankiety do indywidualnych potrzeb osób.

Ewaluacja oddziaływań będzie się odbywać na kilka sposobów:

- 1) W ramach pracy bieżącej - obserwacja funkcjonowania uczestników podczas zajęć oraz monitorowanie ich funkcjonowania w rodzinie. Źródłem wiedzy będą wypowiedzi uczestników i informacje od zaproszonych dozorujących kuratorów, w miarę możliwości od członków rodzin uczestników;

2) Opinia dotycząca funkcjonowania każdego uczestnika opracowana po zakończeniu programu przez trenera prowadzącego zajęcia. Opinia ta bazować będzie na technikach diagnostycznych, jak: obserwacja uczestnicząca, analiza swobodnych wypowiedzi uczestnika podczas zajęć. Istotnym źródłem wiedzy o zmianach w funkcjonowaniu uczestnika będzie zestawienie wyników po zakończeniu programu przez trenera. Istotnym źródłem wiedzy o zmianach w funkcjonowaniu uczestnika będzie zestawienie wyników uzyskanych przez niego podczas badań rekrutacyjnych z wynikami uzyskanymi po odbyciu cyklu zajęć;

3) Spotkanie ewaluacyjne po zakończeniu cyklu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, w którym uczestniczyć mogą – w miarę możliwości kuratorzy pełniący dozór nad uczestnikami, koordynator programu i trenerzy prowadzący zajęcia. W przypadku skierowania do programu uczestnika przez inną jednostkę planowane jest także zaproszenie do udziału w spotkaniu przedstawiciela tej jednostki. Celem spotkania ewaluacyjnego jest:

- wymiana informacji na temat przebiegu programu, przeszkód i trudności w jego realizacji;
- ewaluacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w odniesieniu do konkretnych osób uczestniczących w programie; opracowanie zaleceń przed kolejną edycją programu;

4) Dokonywanie ewaluacji odroczonej, której celem jest gromadzenie informacji na temat funkcjonowania uczestników programu po jego zakończeniu. Będzie ona realizowana w okresie od 6 do 36 miesięcy od zakończenia programu poprzez kontakt pracowników Ośrodka z samymi osobami opuszczającymi program oraz ich kuratorami lub innymi instytucjami – w przypadku, gdy to one skierowały osobę do udziału w programie. Nie przewiduje się kontaktu z instytucjami w odniesieniu do tych osób, które brały udział w programie w wyniku własnej decyzji. W miarę możliwości wskazane byłoby pozyskiwanie informacji o funkcjonowaniu uczestników programu od członków ich rodzin. Ewaluacja odroczonej prowadzona będzie w formie wywiadu ustrukturyzowanego.

Realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego związana jest z monitoringiem wszelkich podejmowanych działań. Celem monitoringu jest określenie efektywności i przydatności prowadzonych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowanych do sprawców.

Monitoring uwzględnia 3 fazy:

- a. monitoring związany z analizą informacji zwrotnych dotyczących ilości sprawców przemocy w rodzinie, otrzymanych od instytucji – partnerów współpracujących przy jego realizacji, ustalenie liczby osób, które mogłyby wziąć udział w programie,
- b. monitoring realizacji programu i jego uczestników, dotyczący obecności zakwalifikowanych osób na poszczególnych spotkaniach i zajęciach;
- c. prowadzenie 3 letniego monitoringu osób, które uczestniczyły w programie korekcyjno-edukacyjnym.

XIV. PRZEWIDYWANE EFEKTY PROGRAMU KOREKCYJNEGO- EDUKACYJNEGO

Realizacja programu ma poszerzyć rozwój umiejętności komunikacyjnych, zdolności do empatii i przyjmowania odpowiedzialności przez sprawców przemocy w rodzinie. Ukończenie programu korekcyjno-edukacyjnego oznacza osiągnięcie przez jego uczestników rezultatów niemierzalnych:

- wzrostu świadomości i umiejętności rozpoznawania form przemocy,
- definiowania zachowań o charakterze przemocowym, zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy,
- rozpoznawanie i unikanie wzorców zachowań związanych z przemocą,
- uzyskanie świadomości o własnych zachowaniach przemocowych wobec innych,
- nabycia nowych umiejętności rozwiązywania problemów bez agresji,
- nabycia umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć, partnerstwa we współdziałaniu oraz korzystania z pomocy innych, tworzenia partnerskich relacji.

Ogólnie oddziaływania związane z funkcjonowaniem psychospołecznym sprawcy i rodziny w formie pomocy specjalistycznej są z pewnością bardziej efektywne niż rozwiązania prawno-systemowe (pozbawienie wolności, nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną itp.).

Przemoc w rodzinie, oprócz uwarunkowań społecznych, ma przede wszystkim silne uwarunkowania psychologiczne, w tym związane z osobowością, zaburzeniami emocjonalnymi sprawcy itp., a chcąc efektywniej przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy zwrócić większą uwagę na dostępność i jakość oddziaływań specjalistycznych dla sprawców i pomocy specjalistycznej dla ofiar przemocy.

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
I. Założenia programowe.....	2
II. Przesłanki merytoryczne realizacji programu.....	5
III. Dane dotyczące skali zjawiska w zakresie stosowania przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc w powiecie toruńskim.....	5
IV. Zawartość merytoryczna programu.....	9
V. Cele programu korekcyjno-edukacyjnego.....	9
VI. Adresaci programu.....	10
VII. Warunki uczestnictwa w programie.....	12
VIII. Realizacja programu.....	13
IX. Realizatorzy programu.....	15
X. Partnerzy programu.....	16
XI. Termin i miejsce realizacji programu.....	16
XII. Źródła finansowania programu.....	16
XIII. Ewaluacja i monitoring programu.....	17
XIV. Przewidywane efekty programu korekcyjno-edukacyjnego.....	18

UZASADNIENIE

W związku art. 6 ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1390 ze zm.) do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Powiatowy Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2019-2023 został także ujęty we wcześniej przyjętym Powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2019- 2023 r. (Uchwała Nr VIII/55/2019 Rady Powiatu Toruńskiego z dnia 19 czerwca 2019 r.). Zadanie to finansowane jest z budżetu państwa i ma charakter obowiązkowy. Szczegółowe warunki oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych określone zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Do współpracy w realizacji tego zadania pozyskano osoby, które posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć w ramach programu „Bez przemocy”. Program stanowiący załącznik do uchwały jest opracowany zgodnie z założeniami w/w rozporządzenia. Podjęcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych winno wpływać pozytywnie na rozwiązywanie problemów wsparcia osób i rodzin mających problem ze stosowaniem przemocy. W związku z powyższym podjęcie stosownej uchwały uznaje się za zasadne.